Universal Declaration of Human Rights - Akan (Fante)

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the *UDHR in Unicode* project, http://www.unicode.org/udhr.

ADASA NDZINOA HO DAWURBO

NYIENYIM

Dnam dε adasa hɔn enyimnyam yε pεr na ndzinoa a obi nngye mmfi hɔn nsamu a wɔwɔ no ngyetomu nye wiadze yi mu fahodzi, pɛrpɛrdzi, ntsɛntsenenee na asomdwee ne fapem;

Dnam dε tsia a yetsiatsia nyimpa ne ndzinoa do no dze ewurkadze nwenwen a obiara tsia aba, na afei so wɔabɔ wiadze a ɔreba a no mu nyimpa benya fahodzi wɔ kasa, gyedzi, suro na ohia ho dawur dε nyimpapem nyina hɔn ahwehwεdze tsitsir,

Dnam de ohia pepeepe de yemmpe de yeye adasa ndzinoa ho mbra,

Dnam dε ohia dε wotu aman na aman ntamu anyεnkoyε nkitahodzi mpon,

Dnam dε Amanaman Nkabomu Kuw mu nyimpa nyina edua Farbaa Nwoma no do agye hon gyedzi a owo adasa awose ndzinoa, nyimpa n'enyimnyam na nyimpa no bo a osom, na mbanyin na mbaa hon ndzinoa a οyε pεr ato mu na woabo hon enyim biriw dε wobotu asetsena mu kanko na atseyie mpon,

Dnam dε aman a wɔdɔm Amanaman Nkabɔmu Kuw no abɔ ɔdabaa dε wɔnye Kuw no bεyε ahwehwε amansuon nyina enyiedzi ama adasa ndzinoa na awose fahodzi ntsi.

KUW NO BAGUA KESE NO

Paa mu kã dε:

Afei,

NHYIAMU KESE NO YI ADASA NDZINOA HO DAWURBO no kyere de: ono nye nhwhedodze tsitsir a owo ho ma nyimpa na aman nyina, ama ankorankor biara na nyimpa kuw biara, se wodze dem dawurbo yi si hon enyim a, woaabo mbodzen edua nkyere na adzesua do ama nkorofo eedzi ndzinoa na fahoazi ahorow no nyi; na woaatoa do afa honara hon man na amanaman nhyehyee do woama woaagye dawurbo yi ato mu na woeedzi do wo Aman a wodom Nkabomu Kuw no mu biara mu nye asaase biara a wohye hon ase no so do.

Asempow 1

Wowo adasa nyina to fahodzi mu, na hon nyina yε pεr wo enyimnyam na ndzinoa mu. Womaa hon nyina adwen na tsibowa, na owo dε hon nkitahodzi mu ndzeyεε da no edzi dε woyε enuanom.

Asempow 2

Obiara wo ndizona na fahodzi a woada no edzi wo Dawurbo yi mu no ho kwan a nyiyimu biara nnyi mu a ofa no obi n'awosu anaa no honamenyi ngyegyee mbrɛ otse, dɛ oyɛ banyin anaa oyɛ basia, ne kasaa a okã, ne nyamesom mbrɛ otse, amanyɛ ho adwen a owo, ne man anaa asetsena mu gyinabew a ofi mu, egyapadze a owo, n'awofo hon gyinabew anaa gyinabew fofor biara so a owo ho.

Bio, onnyi dε wogyina ɔman a obi fi mu no n'amanyε kwan, ne mbra anaa n'amanandze gyinabew do-dε ɔman no dzi ne mansin, dε ɔhyε ɔman bi no nhwεdo ase, anaadε onnyi fahodzi, yε nyiyimu tsia nyimpa no.

Nyimpadua no nkwa, ne fahodzi, na no tɔtrɔtɔ yε obiara ne ndzinoa.

Asempow 4

Onnyi de wodze obiara to nkowaasom mu anaade woma osom osomhun; owo de wogu nkowaasom na ndonkogua korakora.

Asempow 5

Onnyi dε wɔyε obiara ayakayakadze, etsiɔdzendze anaa enyinyandze anaa wɔtsea no anaa wɔma no asotwe biara a ɔsεε dasanyi n'enyimnyam.

Asempow 6

Dyε obiara ne ndzinoa dε, mbra mu, wobu no dε nyimpa wɔ beebiara.

Asempow 7

Nyimpa nyina yε pεr wɔ mbra no enyim, na hɔn nyina fata mbra no ne ntwitwagye a nyiyimu nnyi mu. Obiara wɔ ho kwan dɛ mbra no bɔ no ho ban tsia nyiyimu a obu Dawurbɔ yi mu nsɛmpɔw no mu biara do no, nye nunu biara a wonunu nyimpa ma ɔyɛ ma ɔyɛ nyiyimu no.

Asempow 8

Obiara a woaye bon etsia ne ndzinoa a mbra na amambu ho mbra ma no ho kwan no, wo ho kwan de odua asendzi baguafo do gye nsiesie anaa mpata a ofata.

Asempow 9

Onnyi de abotsirmu ara wokyer obi, wodze no sie, anaa wotwa no esu.

Asempow 10

Obiara wo ho kwan de bagua asendzifo a wonnton hon asowa nndzi tsena hwehwe n'asem mu pefee wo ne ndzinoa, n'asadze anaa ewudzisem ho sombo bi a wodze abo no ho.

Asempow 11

- 1. Obiara a woabo no sombo bi a odze ntsea nam no wo ndzinoa dε wobu no dε odzi bem kesi dε, woedzi n'asɛm ama no kwan biara a ohia dε odze tstsew no ho, na woebu no fo dε mbrε mbra kyerε.
- 2. Onnyi dε wobu obiara fo na wotsea no wo ndzeyεε bi a onnye ntsea nam ase. Na eso onnyi dε woma obi ntsea a obor no mfomdo a oayε no ho ntsea do.

Asempow 12

Onnyi de abotsirmu ara wodze oho hyehye obi no kokoamunsem, n'ebusuasem anaa n'efisem mu; anaade wogu n'enyimnyam na ne dzin ho fi. Dye obiara ne ndzinoa de mbra bo no ho ban tsia ndzeyee a otsetse dem yi.

Asempow 13

- 1. Σίε obiara ne ndzinoa dε okyinkyin na otsena oman bi n'asaase do bea biara a ορε.
- 2. Ͻyε obiara ne ndzinoa dε ofi ɔman biara mu (noara ne man kã ho) na ɔsan ba ne man mu bio.

- 1. Obiara wo ndzinoa de ohwehwe na onya guansuma wo oman bi do fi atseetsee ho.
- 2. Onnyi dε dεm ndzinoa yi wobisa wɔ bɔn bi a ɔmmfa manyε ho anaa otsia Amanaman Nkabɔmu Kuw no ne nhyehyεε a onyia no ayε ma woridzi n'asεm wɔ ho biara ho.

Asempow 15

- 1. Obiara wo ndzinoa dε ογε oman bi ba.
- 2. Onnyi de abotsirmu ara woma obi hwer n'amambaye, anaade womma no kwan mma onnsesa n'amambaye.

Asempow 16

- 1. Dye mbanyin na mbaa a hon enyi efifir hon ndzinoa de wowar na wowo mba, na awosu, amambaye anaa nyamesom nnsiw iyi ho kwan. Mbanyin na mbaa nyina hon ndzinoa a wowo no awar ho no ye per wo awar ber no mu nye awar no ngui no mu so.
- 2. Adze ara a owo de awar no gyina do nye asakuw ebien a worowar no hon pe a nhye nnyi mu.
- 3. Okun, ɔyer na mba bɔ mu kor dɛ abɔasee kuw a nyimpa kuw biara ne farbaa fi mu wɔ adasa mu, na ɔyɛ hɔn ndzinoa dɛ nyimpakuw no na ɔman no bɔ hɔn ho ban.

Asempow 17

- 1. Obiara wo ndzinoa de onya egyapadze a oye no nko nedze, anaade onye nkorofo bi bo mu nya dem egyapadze no.
- 2. Onnyi dɛ abɔtsirmu ara wɔgye obi n'egyapadze fi ne nsamu.

Asempow 18

Obiara wɔ ndzinoa dε ɔyε n'adwen, ɔsoa noara ne tsibowa, ɔfa nyamesom biara a ɔpε. Dεm ndzinoa yi ne fã bi nye kwan a obiara wɔ dε ɔsesa ne nyamesom anaa ne gyedzi na kwan so a ɔfa do dze ma ne gyedzi no da edzi wɔ bagua mu anaa nsumaa mu, dε ɔno nko anaadɛ nyimpa binom kã ho wɔ iyi mu.

Asempow 19

Obiara wɔ ho kwan dε ɔkyerɛ n'adwen wɔ biribi ho. Dza ɔkã dɛm ndzinoa yi ho nye dε obiara botum ayɛ n'adwen wɔ biribi ho a ntotoananmu biara nnyi mu. Dza ɔkã ho bio so nye dε otum anaa otsie asɛm nye nsusui biara a ɔnam kwan biara do na efi mbea nyina, na ɔma nyimpa binom so tse.

Asempow 20

- 1. Obiara wo kwan de oko nhyiamu a oye asomdwee ase, na odom fekuw biara.
- 2. Onnyi de wohye obiara ma odom fekuw bi.

- 1. Dye obiara ne ndzinoa de osuo mu ma wobu ne man de onoara dzi bano wo mu, anaade obosuo mu ma woeeyi ananmusifo.
- 2. Dye obiara ne ndzinoa de onya kyefa wo oman adododze biara a owo ne man mu no mu.
- 3. Owo de aban no tum gyina omamfo hon pe do. Dem pe yi wonam ambatow a no mu da ho a wotow no ne ber ano do da no edzi, akorofo a woasõ ambatow no wo de woma wotow amba wo nsumaa mu a nhye biara nnyi mu.

Asempow 22

Ankorankor biara, dɛ ɔyɛ ɔmamba bo, wɔ ndzinoa dɛ ɔman no bɔ n'eyiedzi ho ban. Dwɔ dɛ wɔfa ɔman no no mbɔdzen do, anaa bataboa bi a dɛm ɔman no nye ɔman fofor bi yɛ do ma ɔmamba biara n'eyiedzi ba mu dɛ mbrɛ ɔman kor no ne sikasɛm, n'asetsena na n'amambra no tum a ɔma n'enyimnyam dzi mu no tse.

Asempow 23

- 1. Obiara wɔ ndzinoa dε ɔyε edwuma. ɔyε ne ndzinoa dε ɔfa edwuma a ɔpε dε ɔyε, na ɔyε ne ndzinoa dε wɔma no edwumayɛ mu nhyehyεε pa, na wɔbɔ noho ban fi fietsena ho.
- 2. Ͻyε obiara ne ndzinoa dε wɔma no akatua a ɔfata n'edwuma a ɔyε a, nyimpa nyiyimu biarannyi mu.
- 3. Obiara a ɔyɛ edwuma no wɔ ndzinoa dɛ onya akatua a ɔsɛ na ɔtsen a ɔbɛma ɔnye n'ebusuafo enya asetsena a ɔfata nyimpa n'enyimnyam, na sɛ ohia mpo a, ɔwɔ dɛ wɔdze asetsena mu nhyehyɛɛ ho ekyigyina bi foa akatua no do.
- 4. Ͻyε obiara ne ndzinoa dε ɔtsew anaa ɔdɔm edwumayɛfo kuw bi dua do dze bɔ n'eyiedzi ho ban.

Asempow 24

Obiara wo ahomgye na bondodziber ho kyefa; mber a woahyehye a omma edwumaye mmbor do, na akwanma ber a wotua odwumayenyi no kaw so kã iyi ho.

Asempow 25

- 1. Obiara wo ndzinoa de onye n'ebusuafo nya asetsena yi mu eyiedzi a obema woeenya ahoodzen nye asetsena pa, edziban, akataho, tsenabew, eduye na asetsena mu nhyehyee pa.
- 2. Dye obiara ne ndzinoa so de, ze ohwer n'edwuma, oyar, onya dzemdzi bi, no hokafo wu, mpanyinye ma oye mberew, anaade biribi ama ma onntum nnhwe noho a, onya asetsena mu ekyigyina. Owo de mbasiafo a wotur mba na mbofra nyina woma hon mboa soronko. Mbofra nyina, de wowoo hon wo awar ase, anaade wowoo hon wo sonmu, wo de woma hon asetsena mu bambo per.

Asempow 26

- 1. Dye obiara ne ndzinoa de ohu nwoma. Mbofraber mu nwomasua na ahyese nwomasua a otse dem no nnyi de wogye ho sika. Dye nhye de abofra biara nya mbofraber mu nwomasua. Dwo de woma mfirdwuma, na nsaanodwuma ho adzesua nye dwumadzi horow ho nwomasua ye beberee. Suapon mu nwomasua so wo de oye beberee na obiara a no mbodzembo fata no woma no ho kwan.
- 2. Owo dɛ nwomasua nyina no botae yɛ dɛ ɔhwehwɛ nyimpa dasanyi no mu nyina no mpontu nye enyidzi kɛse a ɔbɛba nyimpa mu wɔ adasa hɔn ndzinoa ahorow a wɔwɔ no ho. Owo dɛ otu ntsease, gyaamu-ma-ɔnka na anyɛnkoyɛ mpon wɔ aman, nyimpakuw na nyamesom ho ekuw nyina mu; na ɔbɔboa atow Amanaman Nkabɔmu Kuw no dwumadzi akɔ kan dze ama asomdwee eetsim.
- 3. Awofo wo ndzinoa de wobekyere nwomasua kor a owo de hon mba nya.

Asempow 27

- 1. Obiara wo ndzinoa de odze noho fora ne man m'amambra mu na onya enyigye fi oman no n'amandze nsaanodwuma mu na onya kyefa wo abodze nyansape na mfaso a odze ba no mu so.
- 2. Obiara wo ndzinoa a ofi abodzenyansapɛ, nwomasua anaa amandze, nsaanodwuma adzeyɛ bi a noara dze boboo adze no mu ba no ne bambo no mu.

Obiara wɔ ho kwan dε onya kyɛfa wɔ asetsena anaa amanaman nhyehyɛɛ a okitsa ndzinoa na fahodzi horow a wɔada no edzi wɔ dɛm Dawurbɔ wɔ Mpaamukã yi mu no mu.

Asempow 29

- 1. Obiara wo asodzi wo nyimpa kuw a otse hon mu no mu; ho nko ara nye bea a no mpontu a odzi mu botum aba a akwansiwdze bi nnyi ho.
- 2. Ber a obi dze ne ndzinoa na ne fahodzi ridzi dwuma no, ɔwɔ dɛ ɔyɛ dza mbra hwehwɛ wɔ no hɔ ama binom so eenya hɔn kyɛfa nye hɔn fahodzi. ɔwɔ dɛ onya no bɔ bra tsenenee na ɔyɛ guadoadzeyɛ dɛ mbrɛ ɔdodow amambu mu eyiedzi adzeyɛ ho ntsetsee tse.
- 3. Onnyi dε wɔfa kwan biara a otsia Amanaman Nkabɔmu Kuw no ne nhyehyεε do dze hwehwε ndzinoa na fahodzi ahorow yi.

Asempow 30

Onnyi de nyimpa biara ma nkyerease wo Dawurbo yi mu nsem yi ho a obema oman, nyimpakuw anaa ankorankor bi tum ma oaaye biribi a obesee ndzinoa na fahodzi ahorow a woada no edzi wo nwoma yi mu no.